

Luokta Mavas sameby

Box 200

962 25 JOKKMOKK

luokta.mavas@sameby.se

Jokkmokk den 18 december 2013

Norges vassdrags-og energidirektorat
Konsesjonsavdelningen
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

**Yttrande över ”Söknad om tillatelse ti å bygge 8 småkraftverk i
Fakuskekommune,Nordland fylke – Hörning”.**

1. Sammanfattning

Luokta Mavas sameby avstyrker i sin helhet rubricerad ansökan om att få bygga 8 småkraftverk i Fauske kommune. Skälen till detta är att det aktuella projektet/projekten är dels att de saknas en konsekvensanalys om hur detta påverkar renskötseln i området och dess närområden på bägge sidor av gränsen, dels att förutsättningarna kring hur renskötseln och betesbruket i området och dess närområden skall läggas till rätta de närmaste 30-40 åren saknas eftersom renbeteskonventionen mellan Sverige och Norge inte ännu är på plats. Mot bakgrund av dessa nödvändiga förutsättningar saknas kan samebyn ej tillstyrka ansökan vare sig i sin helhet eller kraftverk för kraftverk i projektansökan.

Samebyns motiv mer i detalj redovisas nedan.

2. Bakgrund

2.1.Lappekodicillen

Renbetet i gränsområdet mellan Sverige och Norge regleras sedan länge av gränstraktatet mellan Sverige och Norge/Danmark från 1752. I traktatet ingår den s.k. Lappekodicillen som reglerar renbetet m.m. mellan länderna. Principerna och bestämmelserna i Lappekodicillen har senare tolkats i ett antal renbeteskonvention, sedan den först renbeteskonventionen från 1882. Områdena inom Nordlands fylke, däribland Fauske kommun användes som sommarbete för renarna tillhöriga samebyarna i Jokkmokk och Arjeplogs kommun på svensk sida både för gränstraktatet från 1752 till mitten på 1920-talet. Sedan den första

renbeteskonventionen på 1882 har sommarbetet för ren från svensk sida gradvis begränsat. I sameband med den sista och den nu utgångna renbeteskonventionen från 1972 förbjöds Luokta Mavas att använda sina sedvanemarkar på norsk sida. Områdena har under denna process övergått från att varit sommarbetesmarker för renar från samebyarna på svensk sida till att bli åretrunt marker för reinbetesdistrikt på norsk sida. Sett utifrån de biologiska och ekologiska förutsättningarna är renskötselns markanvändning både i reinbetesdistriktet på norsk sida och på svensk sida inte naturlig och optimala. Renbeteskonventionerna har sedan 1882 mer speglat länderna "nationsbyggande" och vars ideologiska fundament i förhållande till det samiska samhället varit av ren kolonialistisk natur.

2.2. Gemensam markanvändning

Balvatn reinbetesdistrikt och Luokta Mavas sameby hade fram till renbeteskonventionen upphörande 2005 ett formellt avtal om gränsöverskridande renskötsel. Avtalet gick ut på Luokta Mavas sameby tillät Balvatn reinbetesdistrikt att använda ett gränsbestämt område i anslutning till riksgränsen för vinterbete för distriktets renar mot att Luokta Mavas sameby fick använda distriktets rätt till vinterbetet i Älvsbyområdet på svensk sida.

Eftersom Renbeteskonventionen från 1972 har upphört att gälla och vi befinner oss i ett konventions löst tillstånd sedan år 2005. På norsk sida har man ensidigt gjort regelverket från 1972 års renbeteskonvention till norsk lag. Det tidigare formella avtalet mellan Balvatn reinbetesdistrikt och Luokta Mavas sameby upphörde i formell mening när renbeteskonvention blev uppsagd 2005, men tillämpas i praxis.

Området mellan Låmi och Nedre Otervatnet är en trång passage för renar i bägge riktningar. Under utbyggnadens tiden kommer intrången och skadorna för renskötseln vara sannolikt vara lättast att identifiera. Hur intrånget och skadorna kommer att bli på sikt när anläggningen är på plats är svårare att precisera och kvantifiera.

Renar från Balvatn reinbetes distrikt, Tuorpon och Luokta Mavas samebyar betar och rör sig mellan sjöarna åt bägge hållen.

2.3 Konkurrerande markanvändning

Efter 1972 års renbeteskonventions ikraftträdande börjande vattenkraften exploateras i gränsområdet på norsk sida. Utbyggnaden medförde att vägar, kraftledningar och annan infrastruktur mångdubblades i Fauske kommuns gränsområden mot Sverige. I och med utbyggnaden av vägar och elektrifiering påbörjades också en omfattande utbyggnad av hytter/stugor i t.ex. Balvantområdet. Detta har i sin medfört att fritids aktiviteter i området också ökat. Mot bakgrund av mer liberala bestämmelserna gällande snöskotertrafik på svensk sida nyttjas detta frekvent av norska medborgare.

Utbyggnaderna av vattenkraft, infrastruktur och hytteområden i gränsområdet på norsk sida har givetvis gjort intrång och försvårat renskötselns markanvändning inom Balvatn reinbetes distrikt på olika sätt. Denna markanvändning har givetvis också påverkat Luokta Mavas och Tuorpons samebyars renskötsel i gränsområdet.

Ett aktuellt exempel är Sulis Kraft AS planer leda över vatten via en tunnel och turbin från Nedre Otervatnet till Låmi, över vilket samebyn yttrats sig över i januari månad 2013.

Området mellan Låmi och Nedre Otervatnet är en trång passage för renar i bägge riktningar. Under utbyggnads tiden kommer intrången och skadorna för renskötseln vara sannolikt vara lättast att identifiera. Hur intrånget och skadorna kommer att bli på sikt när anläggningen är på plats är svårare att precisera och kvantifiera. Renar från Balvatn reinbeites distrikt, Tuorpon och Luokta Mavas samebyar betar och rör sig mellan sjöarna åt bägge hållen. Mot bakgrund av det konventions lösa tillståndet är det svårt för samebyn precisera sina yrkanden.

Mot denna bakgrund yrkade samebyn i yttrandet att Sulis Kraft AS avbryter processen och återkommer när renbeteskonventionen är norsk lag.

3. Renskötselns markanvändning i det aktuella området

3.1 Den svensk-norska renbeteskommissionens betänkande

Inför utlöpandet av giltighetstiden för 1972 års renbeteskonvention tillsatte länderna år 1997 en gemensam renbeteskommission, med uppgift att förbereda förhandlingarna mellan länderna om en ny konvention. Den svensk-norska renbeteskommissionens överlämnade sitt betänkande till den svenska och norska regeringen i maj 2001. I kommissionens betänkande lämnas en redovisning av både hur renskötseln bedrivs i dag och förslag hur renskötseln i gränsområdet skall organiseras i framtiden.

I kommissionens betänkande skisseras följande förslag beträffande det aktuella området:

”Kommissionen föreslår att det fortsättningsvis ska finnas ett konventionsområde i den nordliga delen av Balvatn, men med en utökning åt väster. Kommissionen anser att detta medför förbättrade driftsförhållanden för samebyarna. Den naturliga avgränsningen åt söder blir Loamejávri, och området kommer därför att gränsa mot både Tuorpon och Luokta Mavas. Även om Tuorpon idag är den reella användaren av områdena norr om Pieskehaure så utgör det formellt en del av Luokta Mavas. Det blir en intern angelägenhet i Sverige hur området ska användas och kommissionen förutsätter därför att konventionsområdet görs till ett gemensamt område för de två samebyarna. Ett spärrstängsel från Pieskehaure till Muotkejávri förhindrar renströvning från detta nordliga område och in i resten av Balvatn.

Balvatn och Luokta-Mavas har träffat årliga avtal som innebär ett annat betesbruk än det som förutsatts i den gällande konventionen. Kommissionen anser det vara viktigt att detta samarbete fortsätter och utvecklas vidare till en samdrift. Bristande tillgång till vinter- respektive sommarbeten måste emellertid åtgärdas med hjälp av konventionsområden. Kommissionen föreslår därför att Balvatn behåller Älvsbyns konventionsområde som det är idag, samtidigt som de därutöver får Sandöns konventionsområde. Betestiden är från och med den 1 oktober till och med den 30 april eftersom det inte föreligger rätt till renskötsel i området utanför den tiden. Vidare föreslås att Luokta Mavas behåller den del av det nuvarande konventionsområdet som ligger norr om Balvatnet”.

Beträffanden Tuorpon samebyn och Storskog/Sjunkfjell renbetesdistrikt konstateras i kommissionens betänkande att:

”Inom detta område har ett samarbete etablerats mellan Tuorpon sameby och Storskog/Sjunkfjell renbetesdistrikt, som har fungerat bra. Detta trots de förutsättningar som den gällande konventionen lade grunden till. Det gränsstängsel som uppfördes fungerade mot sitt syfte och revs i samförstånd

mellan alla parter. Kommissionen anser det vara viktigt att det etablerade samarbetet kan fortsätta, men hyser samtidigt den uppfattningen att det föreligger ett behov av en formalisering som säkerställer parternas rättigheter. Detta gäller inte minst med avseende på en eventuell tredje part.

Vad Tuorpon beträffar kan man i huvudsak säga att betena i tillräcklig grad ligger inom deras befintliga betesområden. Problemet är att riks- gränsen inte är en naturlig gräns. Byns behov är därför primärt att få en naturlig avgränsning mot väster i områdena norr om Olmmáijieka (Blåmannsisen) och öster om Siidasjávri (Sisovatnet).

För Storskog/Sjunkfjell är huvudproblemet vinterbetena, såväl med avseende på total mängd som vad gäller säkerhet mot nedisning. Detta gör att man måste växla mellan olika alternativ, vanligtvis utifrån avståndet från kusten. Siidas och Rago är två sådana alternativa vinterbetesområden i gränsområdena. I praktiken är det inte möjligt att förhindra ett visst dubbelbete i områdena vid Siidasjávri, medan Rago är bättre skyddat mot bete på barmark. Topografiska förhållanden gör att man blir beroende av flyttning genom Sverige för att nå Rago. Vid vinterbete inom dessa områden utgör riksgränsen inte en naturlig avgränsning åt öster".

Se vidare: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/89/79/0c8587a9.pdf>

3.2 Förslag tillkonvention mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel

År 2003 inledde förhandlingarna om en ny renbeteskonvention på grundval den svensk-norska renbeteskommisionens förslag. Dessa förhandlingar avslutades våren 2005 utan att enighet hade nåtts. I anslutning till renbeteskonventionen från 1972 har upphört att gälla i april 2005 hamnade man de facto i en konventions löst tillstånd. På norsk sida valde man ensidigt göra regelverket från 1972 års renbeteskonvention till norsk lag. Den svenska regeringen uttalade i en formell not protesterat mot den ensidiga norska lagstiftningen och uttalat att man från svensk sida tillämpar Lappekodicillen från 1752. Förhandlingarna återupptogs i december 2005 efter initiativ av Sametinget på norsk och svensk sida. Förhandlingarna avslutades 2009 sedan enighet hade nåtts om en den gränsöverskridande renskötseln mellan länderna. Gränsdragningen för det aktuella området återfinns i § 20 i konventionen. Texten lyder som följer:

”§ 20 Sálla i Nordland fylke

Sálla har følgende grenser (Kartvedlegg 2): I nord og vest: Fra det punkt (33 W 555288 7464930) der Leirvatnet møter riksgrensen, over dette vatn til Álmåjalosjiegna (Blåmannsisen), over denne bre til høyde 1283 (33 W 547133 7456435), derfra en rett linje til sydvestligste viken av Storelvvatnan, derfra en rett linje til det punkt der riksgrensen skjærer nordre bredden av Labbasjávri. I øst: Langs riksgrensen fra Labbasjávri til Leirvatnet.

Sálla er beiteområde for Tourpons og Loukta Mavas samebyer.”

Se bilaga 1 och 2

3.2.1 Reviderat förslag

Förslaget till förslaget gick ut på remiss i bägge länderna med blandare reaktioner. Beträffande Salla området i Nordlands fylke fanns inga invändningar. Mot bakgrund av dessa blandande reaktioner beträffande framförallt mot de s.k. områdesprotokollen Troms fylke gjordes en överenskommelse mellan regeringarna och Sametingen på norsk och svensk sida gemensamt med rennäringsorganisationernas företrädare på norsk och svensk sida skulle försöka förhandlingsvis hitta en möjlig kompromiss. Sametingens gemensamma förhandlingsgrupp utformade sedan ett reviderat förslag till konventionstext under 2012/13, bl.a. kopplat till de s.k. områdesprotokollen. Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund på svensk sida och Sametinget på norsk sida har redan tillstyrkt de reviderade förslaget, medan Norges Reindriftssamerns Landsförbund har avstyrkt förslaget. Den norska och svenska regeringen kommer under det första halvåret 2014 ta ställning till reviderade förslaget. När väl regeringarna tagit ställning till det reviderade förslaget till renbeteskonvention skall Stortingen och den svenska riksdagen ta ställning till konventionen och fastställa den som svensk respektive norsk lag. Detta bör senast vara gjort 2015.

Se vidare: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/12/69/a3b1ce42.pdf>

4. Samebyns synpunkter

Luokta Mavas sameby avstyrker i sin helhet rubricerad ansökan om att få bygga 8 småkraftverk i Fauske kommune. Skälen till detta är att det aktuella projektet/projekten är dels att de saknas en konsekvensanalys om hur detta påverkar renskötseln i området.

Mot bakgrund av de konventions lösa tillståndet är det svårt att för samebyn sida att närmare precisera synpunkter och yrkanden.

De konventions lösa tillstånd skapar sannolikt också svårigheter för berörda myndigheter att värdera koncessions ansökan.

Samebyn nordvästligaste del i anslutning till Sulitelma massivet ingår också Världsarvsområdet Laponia. Området på norsk sida som angränsar mot Världsarvet Laponia ingår i viss bemärkelse som en buffertzoon till Världsarvet, vilket bör tas hänsyn i detta sammanhang. Samebyn utgår detta ärende har kommunicerats ansvariga svenska myndigheter.

Samebyn utgår Norges Vassdrags-og Energidirektorat inte kan realitets behandla koncessions ansökan innan renbeteskonventionen är antagen det norska Stortinget och Sveriges riksdag.

Samebyn utgår från att denna fråga snarast klarläggs och kommuniceras sameby.

Lars-Anders Baer

ordf.

Bilaga 1. Karta över Sálla området, Svensk-norska renbeteskonventionen 2009

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/89/79/de05f3f0.pdf>

Bilaga 2. Översiktskarta från svensk-norska renbeteskommissionen 2012

